

GİRİŞ

Kemal Gözler, *Bilimsel Yazma ve Yayınlama: Bir Stil Kılavuzu*, Bursa, Ekin, 2. Baskı, 2023, s.1-22'den alınmıştır (<https://www.anayasa.gen.tr/byy.htm>) (© K.Gözler, 2023)

Elinizde tuttuğunuz bu kitap, gördüğünüz üzere *Bilimsel Yazma ve Yayınlama: Bir Stil Kılavuzu* başlığını taşıyor. Bu başlık bu kitabın konusunu ifade ediyor. Bu konuyu biraz açalım.

I. BU KİTABIN KONUSU GENELDE SOSYAL BİLİMLER, ÖZELDE HUKUK BİLİMİ ALANINDA BİLİMSEL YAZMA VE YAYINLAMADIR

“Bilimsel yazma” da bir “yazma”dır ve genel yazmanın içinde yer alır; ama ondan bazı bakımlardan farklıdır. Bu farkları bu kitapta göreceğiz.

“Bilimsel yazma” terimi yerine “akademik yazma” terimi de kullanılabilir. Biz “bilimsel yazma” terimini tercih ettik. Zira “akademik” kelimesine göre “bilimsel” kelimesi zannımızca Türkçede daha yaygındır. Bu alanda Türkçe olarak yazılmış benzer kitaplarda da çoğunlukla “akademik yazma” terimi değil, “bilimsel yazma” teriminin kullanıldığı görülüyor¹.

“Bilimsel yazma ve yayınlama” tamlamasındaki “bilimsel” sıfatını, bu tür yazmanın *değerini* ifade etmek için değil, onun *türünü* ifade etmek, daha açıkçası bu yazma ve yayınlamanın genel yazma ve yayınlamadan farkını belirtmek için kullanıyoruz. Yani bu kitabın incelediği yazma ve yayınlama roman yazma ve yayınlama değildir. Keza bu kitabın incelediği yazma ve yayınlama, serbest deneme niteliğinde kitap yazma da değildir. Bu kitabın konusu olan yazma ve yayınlama, bilim alanındaki kitapların yazılması ve yayınlamasıdır.

1. Örneğin bkz.: Türkkaya Ataöv, *Bilimsel Araştırma El Kitabı*, İstanbul, Alkım, 2006, s.1-30; Halil Seyidoğlu, *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*, İstanbul, Güzem Can Yayınları, 12. Baskı, 2020, s.18-130; Zeynel Dinler, *Bilimsel Araştırma ve E-Kaynaklar*, Bursa, Ekin, 10. Baskı, 2019, s.18-104; Nurettin Bilici ve Adem Bilici, *Bilimsel Araştırma El Kitabı*, Ankara, Savaş, 3. Baskı, 2020, s.1-16; Ayşe Odman Boztosun, Selin Sert Sütçü ve Oğuzhan Kaya, *Hukukta Bilimsel Araştırma Nasıl Yapılır?*, Ankara, Seçkin, 2022, s.9-13, 18-30. Ertuğrul Uzun tarafından çevrilen şu kitapta ise orijinalinde de olduğu gibi “bilimsel” kelimesi değil, “akademik” kelimesi kullanılmıştır: Eugene Volokh, *Akademik Metinler Nasıl Yazılır? Hukukçular İçin Rehber*, İstanbul, Tekin, 2. Baskı, 2019.

Malum bilim alanı çok geniştir. Bilim alanı geleneksel olarak fen bilimleri ve sosyal bilimler olarak ikiye ayrılır. Bu iki alan arasında benzerlikler varsa da, pek çok farklılık da vardır. Keza bu iki alanda hâkim olan yazma kuralları birbirinden önemli ölçüde farklıdır. O nedenle bütün bilim alanlarını kapsayacak ortak bir bilimsel yazma ve yayınlama kitabı hazırlamak yerine sadece belirli bir alana özgü bilimsel yazma ve yayınlama kitabı hazırlamak daha doğrudur. Bizim kitabımız sadece *sosyal bilimler* alanında bilimsel yazma ve yayınlamaya ilişkindir.

Burada şunu da açıkça belirtmek isteriz: Bu kitapta özel olarak incelenen yazma ve yayınlama sorunları hep, hukuk bilimi alanından seçilmiştir. Keza kitapta tartışılan sorunlara verilen örneklerin neredeyse hepsi hukuk kitaplarından alınmıştır. Zira bizim bildiğimiz, uzmanı olduğumuz sosyal bilimler alanı hukuktur. Dolayısıyla bizim kitabımız doğrudan doğruya hukuk bilimi alanında yazma ve yayınlamaya ilişkindir. Bununla birlikte bu kitapta yazdıklarımızın sosyal bilimler alanında kitap yazma ve yayınlama konusunda da genel olarak geçerli olduğu kanısındayız.

II. BU KİTABIN KONUSU BİLİMSEL ARAŞTIRMA DEĞİL, BİLİMSEL YAZMADIR

Bu kitabın konusu genelde sosyal bilimler ve özelde hukuk bilimi alanında bilimsel *araştırma* değil, bilimsel *yazma* ve *yayınlama*dır. Diğer bir ifadeyle, elinizde tuttuğunuz bu kitap, bilimsel *araştırma* yöntemleri üzerine değil, bilimsel *yazma* ve *yayınlama* usûlleri üzerinedir. Aşağıda sebeplerini ayrıca göstereceğimiz gibi, biz, genelde sosyal bilimler alanında ve özelde de hukuk bilimi alanında araştırmanın standart usûlleri olduğuna inanmıyoruz. Ancak bu alanda araştırmanın standart usûlleri olmasa da kitap yazmanın ve yayınlamanın standart usûlleri vardır ve bu usûller öğrenilmeli ve bunlara uyulmalıdır.

Hemen ilave edelim ki, bu kitabın konusu, bilimsel yazmanın *maddî* teorisi değil, *şekli* teorisi. Diğer bir ifadeyle, bu kitapta yazmanın *içeriği* değil, *biçimi*, yani yazmanın *biçimsel kuralları* incelenmektedir.

Genelde sosyal bilimlerde, özelde de hukuk biliminde, bir yazının içerik olarak nasıl yazılacağını belirleyen kuralların olduğunu da sanmıyoruz. İçerik bakımından bir konuyu, kim o konu üzerinde en çok çalışmış ise, en iyi o bilir. Konuyu en iyi bilenlerden hangisi doğuştan gelen bir yazma yeteneğine sahip ise o konuyu en iyi o yazar.

Genelde sosyal bilimlerde ve özelde hukuk alanında bir kitap veya bir makale yazmak için, sadece dilbilgisi ve imlâ kurallarına hâkim olmak, yazmanın biçimsel kurallarını bilmek, yazacağı konu hakkında araştırma yapmış olmak, bu konuda ayrıntılı bilgi sahibi olmak yetmez; bunların yanında açık, anlaşılır ve etkili bir şekilde yazmayı da bilmek gerekir. Haliyle bu çok büyük ölçüde yazarın zihnini açıklığıyla ilgilidir. Kafası karışık bir yazar, açık yazamaz. Nihayetinde belirtmek gerekir ki, açık, güzel ve etkili yazma yazarın kişisel yeteneklerine bağlı bir şeydir. Bu yetenekler, büyük ölçüde doğuştan gelir.

Şüphesiz bu konuda dikkat edilmesi ve uyulması gereken bazı kurallar vardır. Bu konuda Batı ülkelerinde üniversitelerde “akademik yazma (*academic writing*)” dersleri vardır. Keza bu konuda yol gösteren “yazma rehberi (*guide to writing*)” isimli kitaplar da vardır². Aynı şekilde hukuk fakültelerinde “hukukta yazma (*legal writing*)” dersleri de verilir. Keza hukuk alanına özgü yazılmış yüzlerce sayfalık yazma rehberleri de vardır³. Bunlarda yüzlerce kural, yüzlerce tavsiye vardır. Bizim bu kitapta, bu tür yazma kurallarını, yazma sanatının inceliklerini vermek gibi bir amacımız yoktur. Zaten bunlar, olmazsa olmaz şeyler değildir. Biz güzel ve etkili yazmanın Allah vergisi bir yetenek olduğunu düşünüyoruz. Nihayetinde herkes kendi yolunu kendi bulur. Bu yetenek, başkalarından akıl olarak değil, kişinin kendisi tarafından yaza yaza geliştirilir.

III. BU KİTABIN KONUSU SADECE YAZMA DEĞİL, AYNI ZAMANDA YAYINLAMADIR

Bu kitabın konusu genelde sosyal bilimler ve özelde hukuk bilimi alanında sadece bilimsel yazma değil, aynı zamanda yayınlamadır. İlk bakışta yazma ile yayınlamanın birbirinden farklı iki ayrı faaliyet olduğu sanılabilir. Hatta bu tür kitaplarda işin sadece yazma kısmının incelen-

2. Örneğin Thomas S. Kane, *The Oxford Essential Guide to Writing*, New York, Berkley Books, 2000, 451 s.; Lauren Fitzgerald ve Melissa Ianetta, *The Oxford Guide for Writing Tutors: Practice and Research*, Oxford, Oxford University Press, 2015, 616 s.

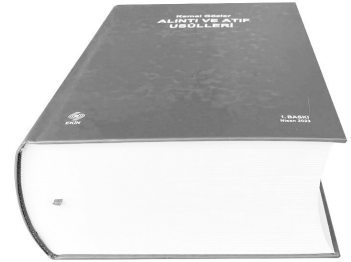
3. Örneğin Bryan A. Garner, *Legal Writing in Plain English, Second Edition: A Text with Exercises*, Chicago, University of Chicago Press, 2. Baskı, 2013, 256 s.; *Id.*, *The Elements of Legal Style*, Oxford, Oxford University Press, 2. Baskı, 2002, 268 s.; Tom Goldstein ve Jethro K. Liberman, *The Lawyer's Guide to Writing Well*, Berkeley, University of California Press, 2002, 277 s.; Laurel Currie Oates ve Anne Enquist, *The Legal Writing Handbook: Analysis, Research and Writing*, 5. Baskı, Aspen Publishers, 2010, 807 s.; Eugene Volokh, *Academic Legal Writing: Law Review Articles, Student Notes, Seminar Papers, and Getting on Law Review*, New York, Foundation Press, 4. Baskı, 2010, 411 s. (Bu kitabın Türkçe çevirisi: Eugene Volokh, *Akademik Metinler Nasıl Yazılır? Hukukçular İçin Rehber*, Çev. Ertuğrul Uzun, İstanbul, Tekin, 2. Baskı, 2019, 458 s.).

mesi gerektiğini, yayınlama kısmının ise konu dışında bırakılması gerektiğini dahi düşünenler olabilir. Bu doğru değildir. Yazma ve yayınlama birbirinden ayrılmaz iç içe geçmiş bir süreçtir. Aşağıda görüleceği gibi bu kitapta incelenen pek çok konu hem yazmayı, hem de yayınlamayı ilgilendirir. Örneğin aşağıda her biri onlarca sayfalık bölümler olan, “yazar”, “başlık”, “baskı sayısı”, “yayınevi”, “yayın yeri”, “yayın yılı” gibi bölümler vardır (bkz. Bölüm 21-Bölüm 27). Bu bölümlerde incelenen unsurların hepsi hem yazmayı, hem de yayınlamayı ilgilendirir. Keza bunlardan hem yazar, hem de yayınevi sorumludur. Aynı şey kitabın içindekiler, dizin gibi pek çok bölümü için de söylenebilir. Bu kitapta yazarı ilgilendirmedeği düşünülebiyecek, sayfa kenar boşlukları, sayfaların numaralandırılması, kağıt türleri, baskı yöntemleri, harmanlama, ciltleme ve kesim gibi teknik konular dahi kaba taslak da olsa incelenmiştir. Çünkü bir yazarın bu konuları da bilmesinde sayısız yarar vardır. Kitaptaki pek çok unsurdan hem yazar, hem yayıncı sorumludur. Bu nedenle aslında yazma ve yayınlama öyle sanıldığı gibi tamamıyla iki ayrı faaliyet değildir.

IV. BU KİTABIN KONUSU ATIF USÛLLERİ DEĞİL, BİLİMSEL YAZMADIR

Türkiye’de bu alanda yazılmış kitaplarda genellikle sadece bilimsel yazma usûlleri değil, aynı zamanda alıntı ve atıf usûlleri de incelenir. Bunda da esasen yanlış bir şey yoktur. Çünkü alıntı ve atıf, bilimsel yazmanın ayrılmaz bir parçasıdır.

Ancak biz alıntı ve atıf usûllerini bu kitabın konusu dışında bıraktık. Çünkü alıntı ve atıf usûlleri öylesine önemli bir konudur ki, bu konunun ayrıca ve ayrıntılıyla incelenmesi gerekir. Biz alıntı ve atıf usûllerini 1712 sayfa uzunluğunda ayrı bir kitapta inceledik: Bkz. Kemal Gözler, *Alıntı ve Atıf Usûlleri*, Bursa, Ekin, 2023, 48+1664 s.

ABD’de, en azından hukuk alanında, bilimsel yazma ve yayınlama ile atıf usûlleri ayrı ayrı kitaplarda incelenir. ABD’de bilimsel yazma ve yayınlama usûlleri konusunda temel kitap *The Chicago Manual of Style*’dir⁴. Bu kitap bir “style” kitabıdır. Hukuk alanında atıf usûlleri ko-

4. *The Chicago Manual of Style*, Chicago, The University of Chicago Presse, 16. Baskı, 2010.

nusunda ise *The Bluebook: A Uniform System of Citation*⁵ ve *ALWD Citation Manual*⁶ olmak üzere iki temel kitap vardır.

İngilizce literatürde, bilimsel yazma ve yayınlama usûlü konusundaki kitaplara genellikle “stil kitabı (*manual of style*)”, alıntı ve atıf usûlleri konusundaki kitaplara ise “atıf kitabı (*manual of citation*)” ismi verilir.

Yani şu an elinizde tuttuğunuz bu kitap, bir “stil kitabı”dır. Alıntı ve atıf usûllerini ise *Alıntı ve Atıf Usûlleri* başlıklı kitabımızda inceliyoruz.

V. BİLİMSEL ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VAR MIDIR?

Yukarıda bu kitabın konusunun bilimsel *araştırma* değil, bilimsel *yazma* olduğunu söylemiştik. Şüphesiz bir bilimsel kitap yazmadan önce, o konuda bilimsel araştırma yapmış olmak gerekir. Yani bir bilimsel kitap, ancak bir bilimsel araştırmadan sonra veya bir bilimsel araştırma esnasında yazılır. Ancak bilimsel araştırmanın yöntemleri konusunda bizim söyleyecek çok şeyimiz yok. Daha doğrusu bu konuda söyleneceklerin doğru ve işe yarar şeyler olduğuna inanmıyoruz. Bu konuyu biraz daha açmakta yarar vardır.

Türkiye’de genel olarak sosyal bilimler alanında yayınlanan “bilimsel araştırma el kitapları”nda bilimsel araştırmanın nasıl yapılacağı anlatılır. Bunlardan bazılarının künyelerini, biraz aşağıda (s.10) “Bilimsel Araştırma ve Yazma Usûlleri Hakkında Kaynaklar” başlıklı kısımda vereceğiz. Bu kitaplara göre bilimsel araştırmanın *yöntemleri* vardır. Zaten bu kitaplardan bazıları “bilimsel araştırma yöntemleri” ismini taşır. Bu kitaplarda, araştırma yöntemi olarak, araştırma konusunun nasıl seçileceğine, konunun nasıl sınırlandırılacağına, hipotezin nasıl kurulacağına, geçici plânın nasıl hazırlanacağına, kaynak taramasının nasıl yapılacağına, kaynak kartlarının nasıl hazırlanacağına, kaynakların nasıl okunup not hazırlanacağına ilişkin uzun uzadıya bilgiler verilir.

Peki ama bilimsel araştırmanın bir yöntemi var mıdır? Şüphesiz her araştırmanın hedeflediği amaca ulaşmak için izlediği çeşitli yollar ve usûller vardır. Bu anlamda “araştırma yöntemleri”nin olduğu söylenebilir. Ancak, hukuk biliminde ve belki de sosyal bilimlerin pek çok alanında araştırmanın, her araştırmacı için geçerli olan tek yönteminin olduğunu söylemek çok zordur.

5. *The Bluebook: A Uniform System of Citation*, Cambridge, M.A., The Harvard Law Review Association, 20. Baskı, 2015.

6. Association of Legal Writing Directors ve Darby Dickerson, *ALWD Citation Manual: A Professional System of Citation*, Austin, Wolters Kluwer, 4. Baskı, 2010.

Vakıa her araştırmacının kendine has bir yoğurt yiyişi vardır. Her araştırmacı zamanla kendi yolunu kendisi bulur. Kimisinin çalışacağı konu kafasında zaten yıllardır vardır. Kimisinin ise araştıracağı konu, somut bir olay üzerine, rastlantı sonucu aklına gelir. Kimisi çalışacağı konu hakkında zaten pek çok kitabı, sistemli veya systemsiz bir şekilde daha önce okumuştur. O konunun kaynaklarına oldukça hâkimdir. Kimisi ise seçtiği konu hakkında bilgisizdir; konuyla ilgili kaynakları okumaya yeni başlar.

Kimisi konuyla ilgili ihtiyaç duyduğu kitabı kütüphaneden bulup okur; kimisi gidip kitapçıdan satın alıp okur. Kimisi ihtiyaç duyduğu makaleyi kütüphaneye gidip kağıt dergiden okur veya kağıt dergiden makalenin fotokopisini çeker. Kimisi evrimii veri tabanlarından makaleyi bulup okur; isterse çıktısını alır; isterse bilgisayarına kaydeder.

Kimisi kendisine bir kaynak listesi yapar; kimisi yapmaz. Kimisi kaynağını okurken elle bir kağıt, karton veya bir defter üzerine not alır; kimisi bilgisayarda bir dosya açıp not alır. Kimisi de hiç not almadan okur.

Kimisi yazmadan önce, daha araştırmaya başlarken bir geçici plân yapar; kimisi yapmaz; plân yazdıķa adım adım kendiliğinden gelir. Kimisinin plânı kafasındadır; kimisinin plânı kağıt üzerine dökülmüştür. Kimisinin plânı satır satır alt altadır; kimisinin plânı ise çeşitli şemalardan oluşur.

Kimisi okuyacağı tüm kitap ve makaleleri okuduktan sonra yazmaya başlar; kimisi bir yandan okur, bir yandan yazar. Kimisi okudukça yazar; kimisi ise yazdıķa okur. Bunlar her araştırmacının kendi bileceği şeylerdir.

Her araştırmacının eğitimi, kültürü, çalışma disiplini ve daha da önemlisi doğuştan gelen yetenekleri farklıdır. Araştırma yöntemleri bunlara göre belirlenir. Bu nedenle de, en azından hukukta, araştırmanın tek, standart bir yöntemi yoktur.

Süreç Değil, Sonuç.- Hukuk bilimi alanındaki ve keza muhtemelen sosyal bilimlerin pek çok alanındaki araştırmalarda mühim olan araştırma sonucunda yazılacak kitap veya makalenin kalitesidir. Sonuçtan bağımsız olarak, araştırma *sürecinin* kendisinin bir önemi yoktur⁷. Bir dok-

7. Burada kaliteli bir araştırma süreci olmaksızın kaliteli bir kitap yazılabileceği değil, araştırma sürecinin kaliteli olmasının bu süreç sonucunda yazılacak kitabın kalitesini garanti etmediğini söylemek istiyoruz.

tora tez çalışmasında, mühim olan şey, tez yazarken harcanan emek değil⁸, doktora tezinin kendisidir. Zira jürinin değerlendirmesine sunulacak olan şey tezdır; tezin hazırlık sürecinde araştırmacının tuttuğu kaynak kartları, yaptığı özetler değildir. Çok disiplinli çalışıp, çok güzel kaynak araştırması yapıp, onları çok güzel okuyup onlardan karton kartlar üzerine mükemmel özetler çıkarmış ve kartları mükemmel bir sistem dâhilinde sıralamış ama bir tez yazamamış, yahut fevkâlâde düşük kalitede tez yazmış yığınla yüksek lisans ve doktora öğrencisi olmuştur. Buna karşılık okurken not almadan çalışmış ve çok güzel tezler yazmış yığınla yüksek lisans ve doktora öğrencisi de vardır.

Bu konularda araştırmacıya karışmamak lazımdır. Bilimsel araştırma, en azından hukuk biliminde, *yapılış süreci* itibarıyla değil, *sonucu* itibarıyla değerlendirilen bir şeydir. Araştırma bir “eser”dir. Borçlar hukukundaki “eser sözleşmesi”nde olduğu gibi araştırmacı eserinden, yani ortaya çıkan *sonuçtan* sorumludur. Eser ortaya çıkmadan, eserin ortaya çıkış sürecinde çok çalışılmış olması, araştırmacıyı sorumluluktan kurtarmaz. Araştırmacının emeği tabir caiz ise *yevmiye* usûlüyle değil, *götürü* usûlle takdir edilir. Bu nedenle bir araştırmanın başarısı, araştırma süreciyle değil, bu sürecin sonucunda ortaya çıkan eser ile değerlendirilir. Jüriye sunulan doktora tezi güzel bir tez değil ise aday kalır; adayın jüri üyelerine bu tezi hazırlamak için nasıl emek verdiğini söylemesinin, onlara bu amaçla tuttuğu yüzlerce ve belki binlerce özet kartını, tezin yüzlerce ve belki binlerce sayfalık müsveddelerini göstermesinin bir değeri yoktur.

Dolayısıyla “bilimsel araştırma usûlleri” konusunda fazlaca durmak gerekir. Bununla birlikte hâliyle araştırmacıya ihtiyacı olduğu bilgilerin hangi kaynaklarda olduğunun, bu kaynakları nerelerden ve nasıl bulabileceğinin öğretilmesi gerekir. Bu “hukukta bilgi kaynakları” konusundan başka bir şey değildir ki, lisans seviyesinde her ders kitabında öncelikle öğrenciye dersin bilgi kaynakları öğretilmelidir⁹.

Yukarıda açıkladığımız sebeplerle, bu kitabımız, bilimsel *araştırma* yöntemleri üzerine değil, bilimsel *yazma* usûlleri üzerinedir. Araştırmanın standart yöntemleri olmasa da, yazmanın standart yöntemleri vardır. Ve bunlar öğrenilmeli ve bunlara uyulmalıdır. İşte bu kitap bu amaçla yazılmıştır.

8. Hâliyle burada emek vermeden iyi bir doktora tezi yazılabileceğini söylemek istemiyoruz. Ama çok emek verilmesi tezin başarısını garanti etmez.

9. Bizim bütün ders kitaplarımız, o alanın “bilgi kaynakları”nın tanıtıldığı bölümlerle başlar.

VI. BİLİMSEL ARAŞTIRMA NEDEN YAPILIR?

Genelde sosyal bilimlerde, özelde hukuk biliminde bilimsel araştırma neden yapılır? Bir makale veya bir monografi neden yazılır? Bir yüksek lisans veya doktora tezi neden hazırlanır?

Bu sorunun Türkiye’de üzücü bir cevabı var: Yüksek lisans tezi, yüksek lisans diploması almak; doktora tezi de doktora unvanı elde etmek için yazılır. Makaleler ve monografiler de doktor öğretim üyeliği (yardımcı doçentlik), doçentlik ve profesörlük atamalarında üniversitelerin istediği puanları toplamak için yazılır.

Sebeb bu olunca da yüksek lisans ve doktora tezleri, monografiler ve makaleler, kendi başlarına bir değer hâline geliyor. Açıkçası bunlar yazılmak için yazılıyor. Bu böyle olunca yüksek lisans ve doktora tez konuları, monografi ve makale konuları da ona göre konular oluyor. Pek çok makalenin, pek çok yüksek lisans veya doktora tezinin, pek çok monografinin konusunun neden o konu olduğu anlaşılıyor. Neden yazar başka bir konuyu seçmemiş de o konuyu seçmiştir? Bu büyük bir muamma olarak kalıyor.

Gerçekte bir bilimsel çalışma, durup dururken yapılmaz; bir meseleyi çözmek için yapılır. Yine bir bilimsel çalışma için seçilen konu, durup dururken seçilmez; araştırmacı o konuda bir problem gördüğü için o konuyu seçer. Problem görmediği bir konuda araştırmacı ne diye çalışsın ki?

O nedenle bilimsel araştırma yapacak kişinin, bir yüksek lisans veya doktora tezi yazacak öğrencinin, bir makale, bir monografi yazacak yazarın öncelikle bir problem keşfetmesi veya en azından başkalarının problem olarak görmediği bir şeyi problem olarak görmesi, bunu kendisine dert etmesi, onu sahiplenmesi gerekir.

Bir araştırmacı, kendisine bir problem bulamıyorsa, boşu boşuna makale veya monografi veya yüksek lisans veya doktora tezi yazmaya kalkmamalıdır. Kimse bilimsel araştırma yapmaya, yüksek lisans veya doktora tezi, makale veya monografi yazmaya mecbur değildir. Problem görüp, bunu çözmek istemek kişinin içinden gelen bir şeydir. İçinden böyle bir şey gelmeyen kişilerin kendisini zorlamasının bir anlam ve gereği yoktur. Zaten içinden böyle bir istek gelmeyen, bir probleme kafayı takmayan kişinin bilimsel araştırma yapması, yüksek lisans veya doktora tezi yazması, kitap veya makale yayınlaması mümkün değildir. Taşıma suyla değirmen dönmez. Değirmeni çalıştıracak suyu olmayan kişilerin

bu işte ısrar etmeleri, başta etik problemler olmak üzere, pek çok problemin kaynağıdır.

Bu nedenle, çalışmak için kendi içinden heves gelmeyen, çalışmak için bir problem bulamayan yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin de kendilerini suçlamamaları gerekir. Hukuk fakültesini veya diğer bir fakülteyi bitiren herkesin, yüksek lisans veya doktora yapması şart değil. Doğan bütün çocukların neredeyse hepsi yürümeyi ve koşmayı öğreniyor. Ama içlerinden sadece bazıları koşucu oluyor. 100 metre koşusunu çok iyi koşanlar da maraton koşamıyorlar. Her çocuğun da koşucu olması şart değil.

Üniversite mezunları kendi yeteneklerinin üstünde amaçlar belirlerse, kendi doğalarıyla çelişerek kendilerine akademik amaçlar belirlerse, bu amaçlarına ya hiç ulaşamazlar, ya da bu amaçlara ulaşmak için bir sürü hileli yollara başvurmak zorunda kalırlar. Türk akademisinin içine düştüğü etik çöküşün sebeplerinden biri budur. Üniversitede olmaması gereken insanlar üniversitedeler. Yüksek lisans ve doktora yapmaması gereken insanlar yüksek lisans ve doktora yapıyorlar. Mektup yazmaktan aciz insanlar kitap ve makale yazmaya kalkıyorlar. Üniversitede hoca olmanın da, yazar olmanın da doğuştan gelen özellikleri vardır. Bu özelliklere sahip olmayan insanların üniversitede hoca olmayı istemeleri veya kalkıp kitap veya makale yazmaya teşebbüs etmeleri büyük bir çelişkidir. Ne üniversite hocalığı, ne yüksek lisans ve doktora unvanları, ne de yazarlık birilerinin kariyer plânlamasında kullanılacak basamaklar değildir.

Yukarıdaki cümleleri okuyan iyiniyetli pek çok yüksek lisans veya doktora öğrencisi, “acaba ben, bu işin insanı değil miyim” diye kendisinden kuşku duyabilir. Hatta karamsarlığa düşebilir. Ancak kendi içinden istek duyan, başarılı öğrencilerin, yukarıdaki paragrafları okuyup yüksek lisans ve doktora yapmaktan vazgeçmemesi gerekir. Şunu iyi bilmek gerekir ki, her başarılı ve istekli bilim adamı, yüksek lisans veya doktora tezi konusu seçerken ve hatta herhangi bir monografi konusu ararken, konu seçimi ve konunun sınırlandırılmasıyla ilgili benzer endişeler duyar ve sıkıntılar çeker. Bu bilimsel araştırmanın doğasında vardır. Konu seçiminde, seçtiği konunun sınırlandırılmasında, plânlanmasında zorluk çekmemiş bilim adamı çok nadirdir. Muhtemelen Hans Kelsen de bu zorlukları yaşamıştır. Ancak, bir meseleye kafayı takanlar, değirmenin suyu kendisinden gelenler, gerekli zekaya ve yeteneğe sahipse ve

o zamana kadar almaları gereken eğitimi bir alt yapı olarak almışlarsa, bu zorlukların üstesinden eninde sonunda gelirler.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, esasen iki tür yüksek lisans ve doktora öğrencisi vardır. Bunların arasında sadece ikinci grupta yer alanların arasından gerçek bilim adamları çıkar.

VII. BİLİMSEL YAZMA VE YAYINLAMA USÛLLERİ HAKKINDA KAYNAKLAR

“Bilimsel yazma ve yayınlama” usûlleri konusunda gerek Türkiye’de, gerekse yabancı ülkelerde yazılmış çeşitli kitaplar vardır. Asıl konumuza geçmeden önce bu kitapları burada kısaca tanıtmakta yarar vardır.

A. TÜRKÇE

Türkçede bu konuda yazılmış kitaplar, “bilimsel yazma ve yayınlama” değil, çoğunlukla “bilimsel araştırma ve yazma” başlığını taşımaktadırlar. Bunlardan en önemlileri şunlardır (Son baskılar verilmeye çalışılmıştır):

- Türkkaya Ataöv, *Bilimsel Araştırma El Kitabı*, İstanbul, Alkım, 2006, 89 s.
Nurettin Bilici ve Adem Bilici, *Bilimsel Araştırma El Kitabı*, Ankara, Savaş, 3. Baskı, 2020, 162 s.
Zeynel Dinler, *Bilimsel Araştırma ve E-Kaynaklar*, Bursa, Ekin, 10. Baskı, 2019, 418 s.
Birsen Gökçe, *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, Ankara, Savaş, 7. Baskı, 2018, 368 s.
Yusuf Karakoç, *Hukuk Araştırmalarında Metod*, Ankara, Yetkin, 2021, 147 s.
Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara, Nobel, 37. Baskı, 2022, 368 s.
N. Ayşe Omdan Bostosun, Selin Sert Sütçü ve Oğuzhan Kaya, *Hukukta Bilimsel Araştırma Nasıl Yapılır?*, Ankara, Seçkin, 2022, 295 s.
Halil Seyidoğlu, *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*, İstanbul, Güzem Can Yayınları, 12. Baskı, 2020, 416 s.

Bu kitaplar ile bizim kitabımız arasında *üç temel fark* vardır: (1) Bu kitaplar, esas itibarıyla, *yayınlama* değil, *araştırma* ve *yazma* üzerinedir. Bizim kitabımız ise sadece yazma üzerine değil, aynı zamanda yayınlama üzerinedir. (2) Yukarıdaki kitaplar sadece yazma üzerine değil, aynı zamanda yazma aşamasından önceki bir aşama olan *araştırma* üzerinedir. Bizim kitabımız ise yukarıda (s.2-3) açıkladığımız üzere araştırma üzerine değildir. (3) Bu kitaplarda yer yer *alıntı ve atıf usûlleri* de incelenir. Bizim kitabımızda ise alıntı ve atıf usûlleri incelenmemiştir. Yukarıda (s.4) açıkladığımız gibi biz alıntı ve atıf usûllerini ayrı bir kitapta inceledik (Bkz. Gözler, *Alıntı ve Atıf Usûlleri*, *op. cit.*).

Bu konuda Türkçeye çevrilmiş iki önemli eser de vardır. Bu iki çeviriyi de burada zikrelelim:

Robert A. Day, *Bilimsel Bir Makale Nasıl Yazılır ve Yayınlanır*, Çev. Gülay Aşkar Altay, Ankara, TÜBİTAK Yayınları, 5. Baskı, 2000, 233 s.

Eugene Volokh, *Akademik Metinler Nasıl Yazılır? Hukukçular İçin Rehber*, Çev. Ertuğrul Uzun, Ankara, Tekin, 2. Baskı, 2019, 458 s.

B. FRANSIZCA

Fransızca olarak yazılmış çeşitli bilimsel araştırma ve yazma kitapları vardır. Bunlardan birkaçı aşağıda listelenmiştir:

Michel Beaud, *L'art de la thèse*, Paris, La Découverte, 2013, 202 s.

Henri Capitant, *La thèse de doctorat en droit*, Paris, Dalloz, 3. Baskı, 1935, 155 s.

Stéphane Cottin (Ed.), *Recherche documentaire juridique: Méthodologie*, Brüksel, Bruylant, 5. Baskı, 2022, 344 s.

Simone Dreyfus, *La thèse et le mémoire de doctorat*, Paris, Cujas, 2. Baskı, 1983, 287 s.

Edith Jaillardon ve Dominique Roussillon, *Outils pour la recherche juridique: Méthodologie de la thèse de doctorat et du mémoire de master en Droit*, Paris, Editions des archives contemporaines, 2008, 160 s.

Martine Lani-Bayle, *Ecrire une recherche: mémoire ou thèse*, Paris, Chronique sociale, 2006, 148 s.

Cecile Nissen et al., *Méthodologie juridique: Méthodologie de la recherche documentaire juridique*, Brüksel, Larcier, 5. Baskı, 2014, 172 s.

Raphaël Romi, *Méthodologie de la recherche en droit: master et doctorat*, Paris, LexisNexis, 2. Baskı, 2010, 142 s.

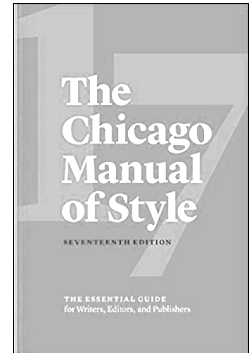
Yukarıda örnekleri verilmiş Fransızca kitaplar da sadece yazma üzerine değil, aynı zamanda araştırma üzerinedir.

C. İNGİLİZCE

Yazma ve yayınlama usûlleri konusunda İngilizcede üç temel kitap vardır:

1. The Chicago Manual of Style

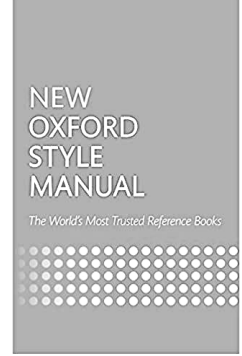
ABD’de yazma ve yayınlama usûlleri konusunda temel kitap şudur: *The Chicago Manual of Style*, Chicago, The University of Chicago Press, 17. Baskı, 2017, 1146 sayfa. Bu kitabın ilk baskısı 1906 yılında yapılmıştır. Chicago Üniversitesi Yayınevi tarafından hazırlanır. En son 2017 yılında 17’nci baskısı yapılmıştır. Toplam 1146 sayfadır. Bu kitap fevkâlâde yaygın bir kitaptır. Kitabın web sayfasına göre kitap şimdiye kadar bir buçuk milyon adetten fazla satmıştır¹⁰!

10. www.chicagomanualofstyle.org/home.html (Erişim Tarihi: 19.11.2021).

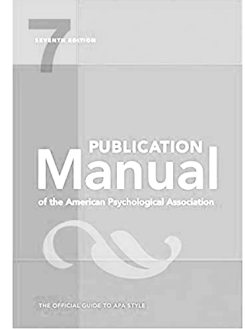
2. New Oxford Style Manual

İngiltere’de yazma ve yayınlama usûlleri konusunda temel kitap şudur: *New Oxford Style Manual*, Oxford, Oxford University Press, 3. Baskı, 2016, 928 sayfa. 1893 yılında *Oxford University Press*’in yöneticisi olan Horace Hart, yayınevinin yayınlacağı kitaplarda uyulması gereken kurullarla ilgili küçük bir kitapçık yayınladı (*Hart’s Rules Compositors and Readers at the University Press*, Oxford). Bu kitapçığın izleyen yıllarda genişletilerek yeni baskıları yapıldı. *Hart’s Rules*’un 39 baskısı yapıldıktan sonra, 2002 yılında kitabın yeni baskısı “*The Oxford Guide to Style*” başlığı altında yapıldı¹¹. Kitap, üçüncü baskısı itibarıyla toplam 928 sayfadır.

3. Publication Manual of the APA

ABD’de sosyal bilimlere alanında çok takip edilen bir yazma ve yayınlama usûlleri kitabı daha vardır: APA, *Publication Manual of the American Psychological Association*, Washington, American Psychological Association, 7. Baskı, 2019, 428 s.

Yukarıda belirtildiği üzere, *The Chicago Manual of Style* 1146 sayfa, *New Oxford Style Manual* 928 sayfa, *Publication Manual of the APA* 428 sayfadır. Bunlarda yazma ve yayınlama usûlleri konusunda yüzlerce değil, binlerce kural vardır. ABD’de ve İngiltere’de makale ve kitap yazan her yazar, bu kuralları öğrenir ve bunlara uyar. Bu kurallara sadece yazarlar değil, ödev hazırlarken üniversite öğrencileri de uyarlar. Üniversitelerde öğrencilere bu kuralları öğreten dersler vardır.

Akademik bir kitap veya bir makale yazmayı düşünenler, önce kendilerine şu soruyu sorsunlar: Ben bilimsel yazma ve yayınlama usûlleri konusunda şimdiye kadar kaç sayfa okudum? ABD’de bir makale yazmaya başlamadan önce herkes, bilimsel yazma ve yayınlama usûlleri konusunda yüzlerce sayfa okumuş oluyor. Türkiye’de hukuk alanında kitap ve makale yazarların bilimsel yazma ve yayınlama usûlleri konusunda okudukları sayfa sayısı çok sınırlıdır; bir kısmının ise sıfırdır.

11. *New Oxford Style Manual*, Oxford, Oxford University Press, 2012, s.xi ve xii (preface).

VIII. ÖRNEKLERE İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

Bu kitapta pek çok örnek verilmiştir. Örneklere ilgili şu üç konuda açıklık getirmek isteriz:

A. NEDEN ÇOK SAYIDA ÖRNEK VERDİK?

Bu kitapta çok sayıda örnek verilmiştir. Çünkü, bu kitapta bilimsel yazma ve yayınlama konusundaki kurallar, önce *teorik olarak* açıklanmakta, sonra da her bir kuralın *uygulanması* örnekler üzerinde gösterilmektedir. Yani bu kitapta bilimsel yazma ve yayınlama usûlleri, hem teorik, hem de pratik olarak açıklanmaktadır. Eski tabirlerle söylersek, bu kitap, bilimsel yazma ve yayınlama konusunda hem *nazarî*, hem de *tatbikî* bir kitaptır. Yani bu kitapta sadece bu usûller konusunda nazarî bilgiler verilmemekte, aynı zamanda bu usûllerin tatbikatı da yapılmaktadır.

Bilimsel yazma konusunda teorik bilgilerden sonra bu bilgilerin nasıl uygulanacağını örneklerle gösterilmesinde büyük bir yarar olduğu açıktır. Pek çok durumda, teorik bilgiler ancak örnekler yardımıyla sindirilir. Yine pek çok durumda, örnekleriyle pekiştirilmemiş bir teorik bilgi kısa sürede uçup gider. Teorik bilgilerin sadece doğru uygulanmasına değil, yanlış uygulanmasına da örnek vermek gerekir. Zira doğru örnekten öğrenilecek şeyler olduğu gibi, yanlış örnekten öğrenilecek şeyler de vardır. Hatta bazı durumlarda yanlış örneği görmek, kuralın nasıl uygulanması gerektiğini anlamak için, doğru örneği görmekten daha yararlıdır. Başkalarının düştüğü hatalar, bizi hata yapmaktan korur. Bu nedenle bu kitapta sadece bilimsel yazma ve yayınlama usûllerinin doğru uygulanmasına değil, yanlış uygulanmasına da örnekler verilmiştir.

Bu kitaptaki teorik bilgilerin pratikte nasıl uygulanacağını göstermek için verilen örneklerin bazıları *hayalîdir*; bazıları ise çeşitli yazarların kitaplarından alınmış *gerçek örneklerdir*. Bir kuralın doğru veya yanlış uygulanmasını göstermek için gerçek hayattan alınmış örnekler vermek her zaman en doğrusu, en sahihîdir. Gerçek hayattan alınmış örnekler, her zaman en öğretici olan örneklerdir. Hayalî örnekler bazen uçuk kaçık örneklerdir. Kaldı ki, bazı durumlarda hayalî örnek tasarlamak da zordur.

Kitaplardan alınmış *gerçek* örneklerde, örnek olarak verdiğimiz kelime, cümle ve paragrafları yeniden dizmedik; bunları ilgili kitaptan *scanner* ile taradık ve bunları bu kitaba olduğu gibi, yani görüntü (JPEG) modunda aktardık. Dolayısıyla bu kitapta gördüğümüz örneklerdeki kelime, cümle ve paragraflar, bu örneklerin alındığı kitaplardaki kelime, cümle ve paragraflar ile bire bir aynıdır.

Biz gerek hayalî örneklerde, gerekse gerçek örneklerde, her örnekten sonra, daha önce verilen teorik bilgi açısından örneğin bir değerlendirilmesini yaptık. Örnekte daha önce teorik olarak açıklanan kurallara aykırı yanlar var ise bu yanları ayrıca gösterdik.

B. ÖRNEKLERİMİZ NEDEN AKADEMİK OLGUNLUK VE ANLAYIŞLA KARŞILANMALIDIR?

Bu kitapta verdiğimiz örneklerin hemen hemen hepsinde eleştirdiğimiz hususlar stil ve biçime ilişkindir. Yazarların bu tür eleştirilerden alınmamaları gerekir. Bu tür eleştirileri hepimizin akademik olgunluk ve anlayışla karşılamamız lazımdır. Yine belirtmek isteriz ki, biz, bu örnekleri, kasten belirli yazarlardan seçmiş değiliz. Gerçek hayattan örnek bulmak kolay bir iş değildir. Bu örnekler bizim geçmiş on yıl boyunca okumalarımızda rastladığımız ve bir yana not ettiğimiz örneklerdir. Hepsi çok uzun bir zaman sürecinde, ilgi, dikkat ve emekle bulunmuştur.

Kitaplarından örnek seçtiğimiz meslektaşlarımızın kendi kitaplarının seçilmesinde bir art niyet aramamaları gerekir. Bu kitaplardaki örnekleri seçmemizin sebebi, geçmişte bu kitapları ciddi bir şekilde okumuş olmamızdır. Nihayetinde bu kitapta önerdiğimiz kurallara aykırı örnekler, bizim eski tarihli kendi çalışmalarımızda da bulunabilir.

Hatırlatalım ki, biz dâhil, kitap veya makale yazan herkesin, bilimsel yazma ve yayınlama usûlleri konusunda en büyük dikkat ve özeni göstermesi gerekir. Bu amaçla da bilimsel yazma ve yayınlama konusunda daha fazla bilgi sahibi olmamız ve hatalarımızı en aza indirmek için en büyük gayreti göstermemiz şarttır. Bu süreçte, biz dâhil hepimizin, hatalarımız varsa, bunun sorumluluğunu da üstlenmemiz gerekir.

C. ÖRNEKLERİN KAYNAĞINI NEDEN HEP TAM KÜNYE OLARAK GÖSTERDİK?

Aşağıda göreceğimiz gibi, biz, çeşitli kitaplardan alınmış gerçek örneklerin her birinin yanında veya altında örneğin alındığı kitabın tam künye bilgilerini (yazar adı, kitabın başlığı, yayın yeri, yayınevi, yayın yılı, sayfa numarası) ayrıca verdik.

Örneklerin yanında veya altında verdiğimiz künye bilgilerini hiçbir zaman kısaltmadık. Yani örneğin alındığı kitaptan, çalışmamızın üst sayfalarında örnek alınmış ve dolayısıyla kitabın tam künyesi daha önce verilmiş olsa bile, izleyen örneklerde, örneklerin kaynağını daima tam

künye olarak gösterdik. Oysa, aynı kitaptan alınmış izleyen örneklerde, “ortada tekrarlayan kaynak gösterme” durumu vardır deyip, kaynağın kısa künye olarak gösterilmesi gerektiği düşünülebilirdi. Biz bu düşünceye şu üç nedenden dolayı itibar etmedik: (1) Bu örneklerin alındığı kitaplar, elinizde tuttuğunuz bu kitabın kaynağı değildir. Bu kitaplar bilimsel yazma ve yayınlama usûlleri konusunda bilgi vermezler; bu kitaplar sadece bu konuda örnek teşkil edecek malzeme sağlarlar. (2) Aynı sebeple bu kitaplar, elinizde tuttuğunuz kitabın bibliyografyasında da gösterilmemiştir. Çünkü bunlar bu kitabın kaynakları arasında yer almazlar. (3) Her örneğin yanında, örneğin alındığı kitabın tam künye bilgisinin verilmesi, örnek bakımından çok daha yararlıdır. Zaten bu kitapların tam künyesi bibliyografyada da verilmediğine göre bu örneklerin kaynağının metin içinde kısa künye şeklinde gösterilmesi de mümkün değildir.

IX. BU KİTABIN PLÂNI

Bu kitapta, bilimsel yazma ve yayınlamanın kurallarını yirmi sekiz bölüm hâlinde inceliyoruz. Şöyle:

1. Bilimsel yazma konu seçimiyle başlar. Konu seçimi hâliyle önemlidir. Konu seçimi bazen çalışmanın kaderini belirler. Konu nasıl seçilmelidir? Her konu seçilebilir mi? Üzerinde çalışılmış konular üzerinde tekrar çalışılabilir mi? Konunun kolayı veya zoru var mıdır? Bu gibi soruların cevaplarını kitabımızın “**konu seçimi**” başlıklı *birinci bölümünde* araştıracağız.

2. Konu seçtikten sonra, yazmaya başlamadan önce kabataslak da olsa bir plân yapmak gerekir. Plân nasıl yapılır? Plân yapmanın sihirli bir yolu var mıdır? Plânda konu nasıl bölümlere ayrılır? Bölümler kendi içinde nasıl başlıklara, başlıklar nasıl alt başlıklara ayrılır? Bu gibi sorulara kitabımızın “**plân yapma**” başlıklı *ikinci bölümünde* cevap arayacağız.

3. Plân, konuyu parçalara bölmek demektir. Plân uyarınca bölünen her bir parçaya bir isim verilir. Konunun belirli bir parçasına isim vermeye “başlık koyma” veya “başlıklandırma” denir. İşte kitabımızın *üçüncü bölümünde* “**başlıkların yazılması**”na ilişkin kuralları göreceğiz.

4. Kitabımızın *dördüncü bölümünde* “**içindekiler**” listesinin nasıl yapıldığını inceleyeceğiz. İçindekiler listesi kitabın yazılması bittikten sonra oluşturulsa da, biz kitabımızda içindekiler listesi konusunu, “plân” başlıklı ikinci ve “başlıkların yazılması” başlıklı üçüncü bölümlerinden

hemen sonra vermeyi uygun gördük. Çünkü “içindekiler” konusu, plân yapma ve başlık koyma konularının devamı niteliğinde bir konudur.

5. Genelde sosyal bilimler ve özelde hukuk bilimi alanında bir kitap veya makale belirli bir dilde yazılır. Dolayısıyla kitap veya makaleyi yazacak kişinin öncelikle o dili bilmesi gerekir. İkinci olarak o kişinin o dili doğru bir şekilde yazması gerekir. Dilin doğru bir şekilde yazılması için de birtakım imlâ ve noktalama işareti kurallarını bilmek ve bunlara uymak gerekir. İşte kitabımızın *beşinci bölümünde* “**dil, imlâ ve noktalama işaretleri**” konusunu göreceğiz.

6. Genelde sosyal bilimler ve özelde hukuk bilimi alanında bir yazı yazılırken çok geçen bazı terimler kısaltılır. Kısaltma yapmanın bazı kuralları vardır. İşte bu kuralları “**kısaltmalar**” başlıklı *altıncı bölümde* inceleyeceğiz.

7. Bilimsel yazılar, roman gibi düz metinler değildir. Bilimsel yazılarda bazı terimlere, çeşitli sebeplerle, tırnak içine alma, italik veya bold olarak yazma gibi yollarla vurgu yapılır. “**Vurgu**”ya hâkim olan kuralları kitabımızın *yedinci bölümünde* göreceğiz.

8. Bilimsel metinler Türkçe olarak kaleme alınsa da, metinlerin içinde zaman zaman Latince, İngilizce, Fransızca, Arapça gibi yabancı dillerden kelimeler ve hatta cümleler geçer. Türkçe metinlerde yabancı kelime ve cümlelerin verilmesinde uyulması gereken bazı kurallar vardır. İşte bu kuralları kitabımızın “**yabancı dillerden alıntılar ve yabancı kelimelerin yazılması**” başlıklı *sekizinci bölümünde* inceleyeceğiz.

9. Elektronik kitaplar bir yana bırakılırsa, “kitap” kapaktan ve yapraklardan oluşan, elle tutulan, maddî varlığı olan bir nesnedir. Kitabın içeriğine ilişkin bilgilerden başka, kitabın fizikî varlığına, yani kâğıdına, boyutlarına, sayfa kenar boşluklarına, sayfa numaralandırmasına, basılmasına, harmanlanmasına, ciltlenmesine, kapak takılmasına, kesilmesine ve hatta paketlenmesine ilişkin birtakım bilgilere sahip olmakta yarar vardır. Bu bilgiler esasen yazarı değil, yayınevini ve kitabı basan matbayı ilgilendirir de, yazarların da bu konularda kabataslak da olsa bilgi sahibi olması faydalıdır. İşte “**kitabın fizikî yapısı**”na ilişkin bu bilgileri kitabımızın *dokuzuncu bölümünde* göreceğiz.

10. Kitap, fizikî varlığı itibarıyla, “kapak” ve “içerik”ten oluşur. Kapak çeşitleri nelerdir? Ne zaman hangi tür kapağı seçmek gerekir? Kitabın ön dış kapağında hangi unsurlar bulunmalıdır? Kitabın sırtında hangi bilgilere yer verilmelidir? Sırttaki yazılar hangi yönde, yukarıdan aşağı-

ya mı, aşağıdan yukarıya doğru mu yazılmalıdır? Arka kapakta hangi bilgilere yer verilmelidir? Bu gibi sorulara kitabımızın “**dış kapak**” başlıklı *onuncu bölümünde* yanıt arayacağız.

11. Kitabın içeriği, “ön kısım (*front matter*)”, “ana metin (*main text*)” ve “son kısım (*end matter*)” olmak üzere üç kısımdan oluşur. Bunları genel olarak kitabımızın “**kitabın bölümleri**” başlıklı *on birinci bölümünde* tanıtacağız. Bunlardan her birini daha sonra izleyen bölümlerde ayrıca inceleyeceğiz.

Kitabın “ön kısmı” ve “son kısmı” kitabın “ana metni”nin yazılması bittikten sonra hazırlanır. Bu nedenle “ön kısım” ve “son kısım”da bulunması gereken unsurları, on ikinci ve on üçüncü bölümlerde değil, kitabın ana metnini inceledikten sonra, on beşinci ve on altıncı bölümlerde inceleyeceğiz.

Kitabın ana metni, “giriş”, “bölümler” ve “sonuç” olmak üzere üç kısımdan oluşur. Bu üç kısımdan birincisini, yani “giriş” kısmını on ikinci bölümde, “bölümler” kısmını on üçüncü bölümde ve “sonuç” kısmını ise on dördüncü bölümde inceleyeceğiz.

12. “Giriş” bölümü, kitabın ana metninin ilk kısmıdır. Giriş bir evin kapısı gibidir. Nasıl kapı bir ev için önemliyse, giriş de kitap için önemlidir. Giriş yazılırken uyulması gereken çeşitli kurallar vardır. İşte bu kuralları biz kitabımızın “**giriş**” başlıklı *on ikinci bölümünde* inceleyeceğiz.

13. “Bölümler” kısmı, kitabın ana metninin “giriş” kısmı ile “sonuç” kısmı arasında kalan kısmıdır. Yani “bölümler” ana metnin asıl kısmıdır. Nihâî tahlilde “bölümler” kısmı kitabın kendisidir. Bölümler kısmı nasıl yazılır? Bu kısımda uyulması gereken kurallar nelerdir? Bu gibi soruların cevaplarını kitabımızın “**bölümlerin yazılması**” başlıklı *on üçüncü bölümünde* göreceğiz.

14. Akademik metinlerde, dipnotlar fevkalade önemlidir. Bu nedenle “dipnotlar” konusunu önceki bölümün bir parçası olarak işlemek yerine ayrı bir bölümde incelemeyi uygun gördük. Dipnotun tanımı, dipnotun varlık sebebi, dipnot ayırıcısı, dipnot çeşitleri, dipnot başvurusu, dipnotların numaralandırılması gibi konuları kitabımızın “**dipnotlar**” başlıklı *on dördüncü bölümünde* göreceğiz.

15. “Sonuç” bölümü, adı üstünde kitabın ana metninin sonunda bulunur. Dolayısıyla sonuç bölümü, kitabın “son kısım (*end matter*)”ndan

önceki bölümüdür. Daha somut olarak söylersek, sonuç kitabın “bibliyografya” kısmından ve varsa eklerinden önce yer alır. “Sonuç” bölümünde kitabın ana metninin “bölümler” kısmında ulaşılan sonuçlar özetlenir. Sonuç bölümü nasıl yazılmalıdır? Sonuç bölümü yazılırken uyulması gereken kurallar nelerdir? Bu konuyu kitabımızın “**sonuç**” başlıklı *on beşinci bölümünde* inceleyeceğiz.

16. “Ön kısım (*front matter*)”, kitabın dış kapağından sonraki ilk sayfadan başlar ve kitabın ana metnine kadar olan sayfalardan oluşur. Ön kısımda yarım başlık sayfası, künye sayfası, başlık sayfası (iç kapak), it-haf sayfası, içindekiler listesi, sunuş ve önsöz gibi bölümler bulunur. Bunların yazılmasında uyulması gereken kuralların neler olduğunu kitabımızın “**ön kısım**” başlıklı *on altıncı bölümünde* göreceğiz.

17. “Son kısım (*end matter*)”, kitabın ana metninin bitiminden başlayıp kitabın arka kapağına kadar olan kısmıdır. Son kısımda esas itibarıyla bibliyografya ve dizin bulunur. Bunların dışında sonnot sistemini uygulayan kitaplarda sonnotlar da son kısımda bulunur. Ayrıca kitapta varsa ekler, sözlük, düzeltme listesi gibi bölümler de son kısımda bulunur. Son kısmın nasıl hazırlanacağını kitabımızın “**son kısım**” başlıklı *on yedinci bölümünde* inceleyeceğiz.

Son kısımda yer alan “bibliyografya” ve “dizin” önemlerine binaen kitabımızda ayrı bölümler olarak incelenmiştir.

18. “Bibliyografya”, kitapta kendisine atıf yapılan kitap, makale gibi kaynakların yazar adına göre alt alta sıralandığı bir listedir. Bibliyografya yapılırken uyulması gereken kuralları kitabımızın “**bibliyografya**” başlıklı *on sekizinci bölümünde* göreceğiz.

19. “Dizin”, bir kitapta geçen kavram, kişi, yer ve kurum isimlerinin alfabetik olarak sıralandığı listenin adıdır. Bu listede her kavram ve ismin sonunda, o kavram ve ismin o kitapta geçtiği sayfa numarası veya numaraları belirtilir. Bu şekilde aranılan kavram veya ismin o kitapta kaçınıcı sayfada geçtiği görülür ve o sayfaya bakarak aranılan kavram veya isim bulunur. Dizin yapılırken uyulması gereken kuralları, kitabımızın “**dizin**” başlıklı *on dokuzuncu bölümünde* göreceğiz.

20. Bu kitapta yazılanlar esas itibarıyla “kitap” yazma ve yayınlamaya ilişkindir. Bununla birlikte bu kitapta yazılanların çoğu, kural olarak “makaleler” için de geçerlidir. Ancak makalelere mahsus bilimsel yazma ve yayınlama kurallarını da vardır. İşte kitaplardan farklılık göste-

ren, makalelere özgü olan bu kuralları, kitabımızın son bölümü olan **“makale yazma ve yayınlama”** başlıklı *yirminci bölümünde* açıklayacağız.

* * *

Kitaplar, birbirinden künye bilgileriyle ayrılır. Temel künye bilgileri, yazar, başlık, yayınevi, yayın yeri, yayın yılı, baskı sayısı ve cilt numarasıdır. Bunlar kitabın dış ön kapağında, iç kapağında ve künye sayfasında belirtilmelidir. Bu temel künye bilgilerinin her biri yayıncılık bakımından fevkalâde önemlidir ve her biri ayrıca incelenmeyi hak etmektedir.

21. Bir kitabın ön dış kapağında ve keza iç kapağında, yani “başlık sayfası”nda belirtilmesi gereken unsurlardan birincisi “yazar” ismidir. Yazar kimdir? Yazarlık karinesi nedir? Kapakta yazar isminin yeri ve büyüklüğü ne olmalıdır? Yazar çeşitleri nelerdir? Gerçek kişi yazar kimdir? Tüzel kişi yazar olabilir mi? Yazarların ön isimleri kısaltılabilir mi? İki soyadlı kadın yazarların isimleri nasıl yazılmalıdır? Müstear isim nedir? Müstear isimle kitap yayınlamanın kuralları nelerdir? Yazarın sıfatı ve kurumu kapakta belirtilmeli midir? Çok yazarlı kitaplarda yazarların isimleri hangi sırayla verilmelidir? Ölmüş yazarların kitaplarının güncellenmiş baskıları başka yazarlar tarafından yapılabilir mi? “Hortlak yazarlar”, “sahte yazarlar”, “hayalet yazarlar”, “kiralık yazarlar” olguları nedir? “Katkıda bulunanlar” kimlerdir? Kitapta nasıl gösterilir? “Editör”, “derleyen” veya “hazırlayan” kimlerdir? Kapakta bunlar nasıl gösterilir? “Genel editör” veya “dizi editörü” kimdir? Bunların kapakta gösterilmesi gerekli midir? Yayın editörü, düzeltme editörü, yayın koordinatörü, ve benzerlerinin isimlerinin kapakta gösterilmesi gerekir mi? Bir kitabın hem yazarı, hem de editörü olabilir mi? Varsa resimleyenin ismi kapakta gösterilmeli midir? Sunuş veya önsöz yazarının ismi kapakta gösterilmeli midir? Kurumsal yazarlık nedir? Kurumlar kapakta yazar olarak nasıl gösterilirler? “Yazarsız kitap” ve “anonim eser” nedir? Bunların kapakları nasıl olmalıdır? “Çevirmen” kimdir? Çevirmenin adı kapakta belirtilmeli midir? Çevirmenin adının kapakta belirtilmesine ilişkin kurallar nelerdir? İşte bu gibi soruların cevaplarını kitabımızın **“yazar”** başlıklı *yirmi birinci bölümünde* göreceğiz.

22. “Başlık”, bir kitabın “ismi”dir. Nasıl her çocuğun bir ismi varsa, her kitabın da bir ismi vardır. Bir çocuğa isim koyma hakkı nasıl onun ana-babasına ait ise, bir kitaba başlık verme, yani isim koyma hakkı da onun yaratıcısı olan yazara aittir. İdeal bir başlık nasıl olmalıdır? Başlık hangi stilde verilmelidir? Başlık çeşitleri nelerdir? Alt başlık veya üst başlık ne zaman gereklidir? Başlık ne kadar uzun olmalıdır? Dizi başlığı ne-

dir? Kitap başlığıyla arasında ne gibi ilişkiler vardır? İşte bu gibi sorulara kitabımızın **“başlık”** başlıklı *yirmi ikinci bölümünde* cevap arayacağız.

23. Kitap bir çocuğa ve yazar da çocuğun anasına benzetilebilirse, yayınevi de “doğum evi”ne benzetilebilir. Yayınevi kitabın doğduğu, gün yüzüne çıktığı, umuma arz edildiği yerdir. “Yayınevi”, yazar ile yaptığı bir yayın sözleşmesi uyarınca, yazar tarafından yazılmış kitabı çoğaltan ve dağıtan işletmedir. Yayınevi ile matbaa arasında ne fark vardır? Yayınevi ve matbaa kitabın künye sayfasında neden gösterilmelidir? Yayınevi ve matbaa sertifika numarası nedir? Bunlar kitabın neresinde gösterilmelidir? Yayınevi yerine kullanılan başka terimler var mıdır? Bunlar nelerdir? Yayınevi çeşitleri nelerdir? Birden fazla yayınevi ortak yayın yapabilir mi? Ana şirkete “bağlı şirket”ler tarafından yapılan yayınlarda yayınevi nasıl gösterilmelidir? Yayınevinin markaları ile yayınevi arasında ne fark vardır? Yayınevi isimlerindeki ticaret unvanları çıkarılmalı mıdır? Yazarlar kendi kitaplarını kendileri yayınlatabilirler mi? Yağmacı yayıncılık nedir? Yağmacı yayıncılığın sebepleri nelerdir? İşte bu soruların cevaplarını kitabımızın **“yayınevi”** başlıklı *yirmi üçüncü bölümünde* tartışacağız.

24. Kitap çocuğa, yayınevi doğum evine benzetilebilirse, “yayın yeri” de çocuğun doğum yerine benzetilebilir. Nasıl çocuğun doğum yeri, onun kimliğinde yazıyorsa, kitabın da yayın yeri kapağında yazmalıdır. Yayın yeri neresidir? Kitabın basıldığı yer mi, yoksa yayınevinin merkezinin bulunduğu yer midir? Yayın yeri nasıl tespit edilir? Yayın yeri neden kitapta gösterilmelidir? Yayın yeri kitabın neresinde gösterilmelidir? Ortak yayınlarda yayınevi nasıl gösterilir? “Ana şirket”e tâbi bir “bağlı şirket” tarafından yapılmış yayınlarda yayın yeri neresidir? İşte bu gibi soruların cevaplarını kitabımızın **“yayın yeri”** başlıklı *yirmi dördüncü bölümünde* göreceğiz.

25. Kitap çocuğa, yayınevi doğum evine, yayın yeri de doğum yerine benzetilebilirse, “yayın tarihi” de çocuğun doğum tarihine benzetilebilir. Doğum tarihi, gerçek kişileri birbirinden ayırmaya yarayan önemli bir kimlik bilgisi ise, yayın tarihi de kitaplara atıfta kullanılan önemli bir künye bilgisidir. O nedenle her kitabın kapağında veya künye sayfasında kitabın yayın tarihi yazmalıdır. Yayın tarihi nasıl tespit edilir? Yayın tarihinin sadece yıl olarak gösterilmesi yeterli midir? Baskı tarihi ile yayın tarihi arasında fark var mıdır? Çeviri kitaplarda yayın tarihi nasıl gösterilmelidir? İşte bu gibi sorulara kitabımızın **“yayın yılı”** başlıklı *yirmi beşinci bölümünde* cevap arayacağız.

26. Temel künye bilgilerinden birisi de kitap birden fazla baskı yapmış ise “baskı sayısı”dır. Baskı sayısı, bir ayırıcı özelliktir. Çünkü aynı kitabın baskıları arasında fark olabilmektedir. Özellikle hukuk gibi mevzuata bağlı alanlarda baskılar arasında daima önemli farklar bulunur. Bu nedenle kitabın kaçınıcı baskı olduğunun kapakta ve künye sayfasında belirtilmesi gerekir. “Baskı” nedir? “Baskı” ile “yayın” arasında fark var mıdır? “Tıpkı baskı” nedir? Tıpkı baskı durumunda baskı sayısı gösterilmeli midir? Baskı sayısı nerede gösterilmelidir? Künye sayfasında gösterilmesi yeterli midir? Kapakta da gösterilmeli midir? Tek baskı yapmış kitaplarda baskı sayısının gösterilmesi gerekli midir? “Baskı geçmişi” bilgisi nedir? İşte bu gibi soruların cevaplarını kitabımızın **“baskı sayısı”** başlıklı *yirmi altıncı bölümünde* göreceğiz.

27. Temel künye bilgilerinden sonuncusu “cilt sayısı”dır. Çok ciltli kitaplara atıf yapılırken atfın hangi cilde olduğunun belirtilmesi gerekir. Dolayısıyla cilt sayısının gösterilmesi lazımdır. Cilt sayısı nerede gösterilmelidir? Cilt numarası gösterilirken “cilt” kelimesi yerine “kitap” kelimesi kullanılabilir mi? Cilt ciltlere bölünebilir mi? “Cilt-cüz ayrımı” ne demektir? “Sunı ciltli kitaplar” sorunu nedir? “Öksüz cilt sorunu” nedir? Ciltli kitaplarda sayfa numaralandırması nasıl yapılır? İşte bu gibi soruların cevaplarını kitabımızın **“cilt sayısı”** başlıklı *yirmi yedinci bölümünde* göreceğiz.

28. Yazar tarafından yazılan bir kitap, yayıncı tarafından yayınlanır. yayın kitabın çoğaltılması ve dağıtılması demektir. Bu iş, normal koşullarda yazar tarafından değil, yayıncı tarafından yapılır. Ancak yayıncının bu işi yapabilmesi için öncelikle yazar ile “yayın sözleşmesi” yapması gerekir. Yayın sözleşmesinin tanımı, konusu, biçimi, tarafları, tarafların karşılıklı hak ve borçlarını ve yayın sözleşmesinin sona ermesi gibi konuları, kitabımızın **“yayın sözleşmesi”** başlıklı *yirmi sekizinci bölümünde* inceleyeceğiz.

29. Bir kitap dolayısıyla yazar ve yayıncının birbirine karşı hukukî veya cezaî sorumluluğu söz konusu olabilir. Örneğin yazar, yayını hakkını yayıncıya devrettiği kitabını sözleşme süresi bitmeden tekrar yayınlamış olabilir. Keza yayıncı da yazardan yayını hakkını aldığı kitabı sözleşmede öngörülen miktardan daha fazla sayıda basmış olabilir. Yine bir kitap dolayısıyla yazar ve yayıncının üçüncü kişilere karşı da hukukî veya cezaî sorumluluğu doğabilir. Örneğin yayınlanan kitapta üçüncü kişilere hakaret teşkil eden cümleler olabilir. Keza bir kitap dolayısıyla üçüncü kişilerin de yazar ve yayıncıya karşı hukukî ve cezaî sorumlulu-

ğu söz konusu olabilir. Örneğin yazarın yazdığı ve yayıncının yayınladığı kitabı, bir korsan yayıncı, izinsiz olarak çoğaltıp satışı arz etmiş olabilir. Veya bir başka yazar, yazarın kitabından kaynağını göstermeden alıntılar yapmış olabilir. Tüm bu durumlarda hukukî ve cezaî sorumluluğun işletilmesi gerekir. Bu nedenle yazarların ve yayıncıların birbirleri ve keza üçüncü kişiler karşısında haklarının ve sorumluluklarının ne olduklarını kabataslak da olsa bilmelerinde yarar vardır. İşte yazarların kitap yazarken ve yayıncıların da kitap yayınlarken dikkate almaları gereken hukukî ve cezaî hususları kitabımızın “**hukukî ve cezaî sorumluluk**” başlıklı *yirmi dokuzuncu bölümünde* inceleyeceğiz.

Buna göre kitabımızın plânı şu şekilde olacaktır:

PLÂN

- Bölüm 1:** Konu Seçimi
- Bölüm 2:** Plân Yapma
- Bölüm 3:** Başlıkların Yazılması
- Bölüm 4:** İçindekiler Listesi
- Bölüm 5:** Dil, İmlâ ve Noktalama
- Bölüm 6:** Kısaltmalar
- Bölüm 7:** Vurgu
- Bölüm 8:** Yabancı Diller
- Bölüm 9:** Kitabın Fizikî Yapısı
- Bölüm 10:** Dış Kapak
- Bölüm 11:** Kitabın Kısımları
- Bölüm 12:** Giriş Bölümü
- Bölüm 13:** Bölümlerin Yazılması
- Bölüm 14:** Dipnotlar
- Bölüm 15:** Sonuç Bölümü
- Bölüm 16:** Ön Kısım
- Bölüm 17:** Son Kısım
- Bölüm 18:** Bibliyografya
- Bölüm 19:** Dizin
- Bölüm 20:** Makale Yazma ve Yayınlama
- Bölüm 21:** Yazar
- Bölüm 22:** Başlık
- Bölüm 23:** Yayınevi
- Bölüm 24:** Yayın Yeri
- Bölüm 25:** Yayın Yılı
- Bölüm 26:** Baskı Sayısı
- Bölüm 27:** Cilt numarası
- Bölüm 28:** Yayın Sözleşmesi
- Bölüm 29:** Hukukî ve Cezaî Sorumluluk ■